

Toiminnan ja talouden suunnittelun perusteet 2020 - 2023

Sisällysluettelo

1	SUUNNITTELUN LAINSÄÄDÄNNÖLLINEN PERUSTA.....	2
2	KUNTASTRATEGIA SUUNNITTELUN LÄHTÖKOHTANA	3
3	HYVINVOINTIJOHTAMINEN OSANA KUNNAN VUOSIKELLOA.....	2
4	TALOUSARVION RAKENNE JA SITOVUUS.....	3
4.1.	Käyttötalousosan sisältö.....	3
4.2.	Tavoitteiden asettaminen ja sitovuustasot.....	4
4.3.	Vastuut ja tilivelvollisuudet.....	5
	LIITE: TALOUSARVIOPOHJA TOIMIALALLE.....	7
	LIITE: TALOUSARVIOPOHJA VASTUUALUEELLE	8

1 SUUNNITTELUN LAINSÄÄDÄNNÖLLINEN PERUSTA

Kuntalain (410/2015) mukaisesti ”valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.”

2 KUNTASTRATEGIA SUUNNITTELUN LÄHTÖKOHTANA

Pelkosenniemen kunnan toiminnan ja talouden suunnittelu pohjautuu kuntastrategiaan 2017 - 2021. Kuntastrategiassa on esitetty neljä keskeisintä painopistettä, johon seuraavien viiden vuoden aikana erityisesti panostetaan: **lapsissa ja nuorissa on tulevaisuus, seniorit voimavarana/aktiivinen kolmas ikä, työllisyys, lähi-palveluiden jatkuva sekä kehittäminen.** Poikkileikkaavana teemana on yhteisöllisyys.

Millainen on kuntamme arvoperusta?

Kuuleminen ja sitouttaminen

**Tehdään yhdessä kaikkia
kuunnellen ja yhteisön eduksi**

Tulevaisuussuuntautuneisuus

**Ennakoidaan ja uskotaan
huomiseen**

Luonto- ja lähiympäristö

**Ympäröivä luonto on
vahvuutemme**

Avoimuus ja ymmärrettävyys

**Toimintamme on avointa ja
luotettavaa**

Mikä on toimintamme tarkoitus?

MISSIO

**Pelkosenniemi mahdollistaa
kuntalaisille edellytykset hyvälle
elämänlaadulle ja turvalliselle,
viihtyisälle asumiselle sekä yrityksille
mahdollisuudet menestyä
kansainvälisessä ympäristössä kestävän
kehityksen periaattein.**

Millainen kunta haluamme olla tulevaisuudessa?

VISIO

**Luontoa arvostava aito rohkea
Pelkosenniemi sykkii Lapin sydämessä
luoden ympärilleen elinvoimaa ja
hyvinvointia.**

3 HYVINVOINTIJOHTAMINEN OSANA KUNNAN VUOSIKELLOA

Kuntalain 1 §:n mukaisesti kunnan tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia ja kestävää kehitystä alueellaan. Terveystieteiden edellyttäessä, että kunnan on seurattava asukkaistensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmistettava laajempi hyvinvointikertomus.

Hyvinvointijohtaminen on esitetty kiinteänä osana Pelkosenniemen kunnan vuosikelloa (kh 10.6.2019 § 141, kvalt 25.6.2019 § 35). Vuosikellossa on kuvattu, miten toiminnan ja talouden suunnittelu ja seuranta etenee vaiheittain sekä miten vaiheet kiinnittyvät toinen toisiinsa. Hyvinvointijohtaminen on nähty osana kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua: hyvinvointikertomuksen pohjalta asetettavat tavoitteet valmistellaan talousarvion yhteydessä ja tavoitteiden toteutumista arvioidaan kunnan tilinpäätöksen yhteydessä.

4 TALOUSARVION RAKENNE JA SITOVUUS

Talousarviossa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Talousarviossa asetetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Talousarviossa 2020 on asetettu määrärahat ja tuloarviot edelleen nettomääräisenä käyttötalousosassa ja bruttomääräisenä investointiosassa.

Käyttötalousosa

Käyttötalousosassa asetetaan toimialueittain toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet, sekä osoitetaan näiden tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot.

Tavoitteiden sitovuus määräytyy organisaatiotason mukaisesti ja on todettu talousarviokirjassa toimialueen kohdalla kohdassa Toimielin / sitovuus. Sitovia tavoitteita ovat myös kuntastrategiaan liitetyt tavoitteet, tuotantotavoitteet ja vaikuttavuustavoitteet. Sitovat tavoitteet on taulukoissa merkitty keltaisella (harmaalla) pohjavärillä.

Investointiosa

Investointiosa on hankekohtaisesti sitova valtuustoon nähden. Investointiosassa valtuusto hyväksyy määrärahat ja tuloarviot hankkeille tai hankeryhmille, ja niitä voidaan muuttaa vain valtuuston päätöksellä. Investointiosassa esitetään myös kokonaiskustannusarvio koko suunnittelukaudelle, jonka valtuusto hyväksyy taloussuunnitelmassa. Jos hankkeen tai hankkeen osan toteutuminen viivästyy talousarvioon arvioidusta, on investoinnin rahoitustarve jaksotettava ja hyväksyttävä valtuustolla uudelleen.

Pysyvien vastaavien omaisuushankinnan arvonlisäveroton euroraja on 10 000 € (pienhankintaraja). Tätä pienemmät yksittäiset hankinnat tulee pääsääntöisesti hankkia käyttötalouden määrärahoilla.

Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelmaosassa esitetään kokonaismenot ja -tulot vähennyslaskukaavan mukaisena laskelmana, joka päättyy tilikauden tulokseen. Lisäksi tuloslaskelmaosassa on esitetty tilikauden tuloksen käsittelyä koskeva suunnitelma.

Rahoitusosa

Rahoitusosassa osoitetaan suunnitteluvuoden arvioidut rahan lähteet ja arvioitu rahan käyttö. Rahoitusosa on esitetty osana kunnan tulos- ja rahoituslaskelmaa.

4.1. Käyttötalousosan sisältö

Käyttötalousosassa esitetään palvelusuunnitelmat vastuualueittain eli mitä palveluita määrärahoilla on suunniteltu saatavan aikaiseksi. Palvelusuunnitelmassa esitetään kuntalaisten hyvinvointia koskevat tavoitteet. Valtuusto hyväksyy ja tarkistaa

palvelusuunnitelmat talousarvion ja -suunnitelman yhteydessä vastualueiden käyttötalousosiin sisältyvinä.

Budjettirahoituksen tehtävän määrärahat ja tuloarviot sidotaan tavoitteisiin. Valtuusto osoittaa toimielimelle määrärahan tai asettaa tuloarvion määrätyn tehtävän tai tehtävien hoitamiseksi siten, että tehtävälle asetetut tavoitteet voivat toteutua.

Määräraha osoitetaan vain niiden tehtävän suorittamisesta aiheutuvien menojen kattamiseen, joihin toimielin voi vaikuttaa. Näin ollen ns. vyörytys- ja muut laskennalliset erät eivät sisälly määrärahalla katettaviin menoihin. Sellainen sisäinen meno, joka perustuu sopimusperusteiseen suoritekohtaiseen hinnoitteluun ja laskutukseen, sisältyy lähtökohtaisesti tehtävän määrärahaan.

Määrärahat osoitetaan menoihin, jotka kohdistetaan talousarviovuodelle suoriteperusteisen mukaisesti. Tämä tarkoittaa, että määräraha osoitetaan suunnitteluvuoden aikana vastaanotettavien tuotannontekijöiden hankintaan ja menoihin, jotka muutoin realisoituvat tehtävän lopullisena menona.

Tehtävän käyttötalousosaa otetaan tuloarviot tehtävälle varainhoitovuoden aikana suoritteiden luovuttamisesta saatavista tuloista ja muista lopullisesti tehtävälle kuuluvista tuloista. Lisäksi tehtävään budjetoidaan erikseen valmistus omaan käyttöön tulona, jos tehtävä valmistaa aktivoitavan hyödykkeen kunnan omaan käyttöön eikä valmistuskustannuksia budjetoida menonsiirtona tehtävän menojen vähentäen.

4.2. Tavoitteiden asettaminen ja sitovuustasot

Talousarviossa vahvistetaan valtuuston hyväksymät tavoitteet. Kuntien talousarviokäytäntö on yleisesti muotoutunut siihen suuntaan, että tehtävän käyttötalousosan tavoiteasettelu on valtuuston asettamia tavoitteita laajempi. Toisin sanoen talousarviossa esitetään perustelutietona tavoitteita, joiden ei katsota olevan valtuustoon nähden sitovia. Laajempaa tavoiteasettelua puoltaa se, että lautakunnan toimivaltaan kuuluvilla tavoitteilla saattaa olla merkittävä informaatioarvo myös valtuuston tavoitteista päättämisessä.

Käyttötalousosan tavoitteiden sitovuustasot ovat seuraavat:

Valtuustoon nähden sitova taso on *toimialataso*, joita ovat hallintopalvelut, sosiaalipalvelut, sivistyspalvelut ja tekniset palvelut.

Lautakuntaan nähden sitova taso on *vastuualuetaso*, jotka on luetteloitu kohdassa Vastuut ja tilivelvollisuudet, lukuun ottamatta tavoitteita, jotka talousarvio on määritelty sitovaksi valtuustoon nähden (merkitty talousarviokirjaan).

Toimialajohtoon nähden sitova taso on *tulosityksikkötaso*, joihin vastualueet jakautuvat. Tulosityksikkötason tavoitteita ei esitetä talousarviokirjassa.

Talousarvion sitovuustaso valtuustoon nähden on lautakuntataso. Lautakuntien tulee arvioida määrärahojen riittävyttä tilikauden aikana. Mikäli määrärahat uhkaavat ylittyä, on vastuutahojen ryhdyttävä viipymättä toimenpiteisiin toimivaltansa puitteissa estääkseen mahdollinen ylittyminen. Lautakuntien on tarvittaessa tehtävä tilikauden aikana valtuustolle muutosesitys toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden tarkistamiseksi vastuualueellaan.

Kaikkien toimialojen ja vastuualueiden tavoitteiden tulee tukea kuntastrategiassa 2020 asetettujen päämäärien saavuttamista. Talousarviossa asetettavien tavoitteiden tulee olla mitattavia, realistisia ja käytettävissä oleviin resursseihin suhteutettuja. Tavoitteet tulee kohdistaa vastuualueen perustehtävään ja kattaa siitä pääosan. Käyttösuunnitelmassa asetettavat tavoitteiden tulee tukea vastuualueen tavoitteiden toteutumista ja olla yksityiskohtaisempia.

Käyttötalousohjelmissa tulee käydä selkeästi ilmi, mitkä ovat valtuuston tehtävälle hyväksymät tavoitteet ja mitkä ovat muita lautakunnan hyväksymiä tavoitteita. Tätä tarkoittaen edellä esitettyyn asetelmamalliin on ryhmitelty erikseen valtuustoon hyväksymät tavoitteet ja lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet.

Valtuuston tehtävälle asettamat tavoitteet ovat ensisijaisesti vaikuttavuustavoitteita, joissa näkökulmana on palvelun vaikutus asiakkaaseen. Vaikuttavuustavoitteet määrittävät joko palvelun aikaansaamaa muutosta asiakkaan hyvinvoinnissa tai palvelun laatua, jota arvioidaan sen saatavuutena, riittävytenä, kohdentuvuutena tai asiakastyytyvyytenä.

Vaikuttavuustavoitteet valmistelee ja esittää valtuuston edelleen hyväksyttäväksi lautakunta, jonka toimialaan tehtävä kuuluu.

Valtuusto voi hyväksyä sitovina tavoitteina myös tuotantotavoitteita tärkeissä toiminnan kehittämistä, tuloksellisuuden parantamista tai henkilöstöpolitiikkaa koskevilla asioilla. Pääsääntöisesti tehtäväkohtaisista tuotantotavoitteista päättää kuitenkin tehtävästä vastaava toimielin, joka voi olla lautakunta tai päätösvalta voi olla siirretty toimialajohdolle.

Huomiota tavoiteasettelussa tulee kiinnittää myös siihen, etteivät tehtäväkohtaiset tavoitteet ole ristiriidassa koko kuntaa koskevien tavoitteiden kanssa tai että eri tehtävien tavoitteet eivät ole ristiriidassa keskenään. Tavoitteiden tai tavoitekokonaisuuksien tulee myös olla oleellisia tehtävän perustoiminnan kannalta.

4.3. Vastuut ja tilivelvollisuudet

Valtuusto, kunnanhallitus ja kunnanjohtaja vastaavat kunnan ja kuntakonsernin johtamisesta. Kunnan toiminnot on hoidettava taloudellisesti ja niin, että vastuu tavoitteiden toteuttamisesta ja tuloksellisuudesta on selkeä.

Kunnan organisaatio jaetaan toimialoihin, vastuualueisiin ja tulosityksikköihin. Toimialat ovat hallintopalvelut, sivistyspalvelut, sosiaalipalvelut sekä tekniset palvelut. Toimialanimikkeet vastaavat voimassa olevassa hallintosäännössä (kvalt 31.1.2018 § 7) käytettyjä nimikkeitä, mutta edustavat palvelu-muotoisena hallinnon kehittymistä asiakaslähtöisempään suuntaan.

Tilivelvolliset vastaavat riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä vastuualueellaan. Sisäinen valvonta on johtamis- ja hallintojärjestelmän osa, jonka tavoitteena on auttaa organisaatiota saavuttamaan päämääränsä. Riskit ovat uhkia, jotka toteutuessaan estävät pääsemästä tavoitteisiin.

Konserniyhtiöissä tilivelvollisia ovat toimitusjohtaja ja hallitukset.

Kunnassa tilivelvollisia ovat seuraavien toimielinten jäsenet: kunnanhallitus, keskusvaalilautakunta, hyvinvointilautakunta ja tekninen lautakunta.

Lisäksi tilivelvollisia ovat seuraavat viranhaltijat: (Talousarvio 2019): kunnanjohtaja, hallintojohtaja, sosiaalijohtaja, hyvinvointi- ja sivistysjohtaja, tekninen johtaja, palvelukodin johtaja, rehtori sekä päiväkodin johtaja seuraavasti:

Toimielin	Toimiala / toimialajohtaja	Vastuualue	Tilivelvolliset viranhaltijat
Keskusvaali-lautakunta		Vaalit	
Tarkastus-lautakunta		Ulkoisen tarkastus	
Kunnanhallitus	Hallintopalvelut / Kunnanjohtaja	Yleishallinto	Hallintojohtaja
		Elinkeinopalvelut	Kunnanjohtaja
		Palo- ja pelastustoimi	Kunnanjohtaja (Lapin pelastuslaitos)
		Terveyspalvelut	Kunnanjohtaja (Pelkosenniemen-Savukosken ktt ky)
Hyvinvointi-lautakunta	Sosiaalipalvelut / Sosiaalijohtaja	Sosiaalipalvelut	Sosiaalijohtaja
		Ikääntyneiden palvelut	Sosiaalijohtaja
		Vammaispalvelut	Sosiaalijohtaja
		Päihdehuolto- ja raittustyö	Sosiaalijohtaja
		Muu sosiaalitoimi	Sosiaalijohtaja
	Sivistyspalvelut / Hyvinvointi- ja sivistysjohtaja	Opetuspalvelut	Rehtori
		Varhaiskasvatus	Hyvinvointi- ja sivistysjohtaja
		Vapaa-ajan palvelut	Hyvinvointi- ja sivistysjohtaja
		Sompion kirjasto	Hyvinvointi- ja sivistysjohtaja (Sompion kirjasto, Sodankylän kunta)
		Liikuntapalvelut	Hyvinvointi- ja sivistysjohtaja
		Nuorisopalvelut	Hyvinvointi- ja sivistysjohtaja
		Kulttuuripalvelut	Hyvinvointi- ja sivistysjohtaja
		Kansalaisopisto	Hyvinvointi- ja sivistysjohtaja
		Musiikkiopisto	Hyvinvointi- ja sivistysjohtaja
Tekninen lautakunta	Tekniset palvelut / Tekninen johtaja	Yhdyskuntapalvelut	Tekninen johtaja
		Kiinteistöpalvelut	Tekninen johtaja
		Muu liikeluontoinen toiminta	Tekninen johtaja

LIITE: TALOUSARVIOPOHJA TOIMIALALLE
Toimiala Sosiaalipalvelut

Toimielin, johon nähden sitova Valtuusto

Tilivelvollinen NN

Toiminta-ajatus (Kirjoita tähän toimialan toiminta-ajatus lyhyesti)

Olellaiset muutokset edelliseen vuoteen verrattuna	
2020	
2021 - 2023	

Taloussuunnitelma 2020 - 2023 (valtuustoon nähden sitova värillisenä)							
	TP 2018	TA 2019	TA 2020	Muutos % TA 2020 / TA 2019	Muutos € TA 2020 ./. TA 2019	TS 2021	TS 2022
Toimintatuotot							
Myyntituotot							
Maksutuotot							
Tuet ja avustukset							
Muut toimintatuotot							
Toimintakulut							
Henkilöstökulut							
Palkat ja palkkiot							
Henkilöstösivukulut							
Palvelujen ostot							
Aineet, tarvikkeet							
Avustukset							
Muut toimintakulut							
Toimintakate							
Toimintakate €/asukas							

Kunnan strateginen painopiste / tavoite	Toimialan keskeiset tavoitteet (sisältää tavoitetason)	Mittari

LIITE: TALOUSARVIOPOHJA VASTUUALUEELLE

(sisältää kaksi sivua)

Vastuualue Ikääntyneiden palvelut

Toimielin, johon nähden sitova Hyvinvointilautakunta

Tilivelvollinen NN

Toiminta-ajatus (Kirjoita tähän vastuualueen toiminta-ajatus lyhyesti)

Olellaiset muutokset edelliseen vuoteen verrattuna	
2020	
2021 - 2023	

Taloussuunnitelma 2020 - 2023 (valtuustoon nähden sitova värillisenä)							
	TP 2018	TA 2019	TA 2020	Muutos % TA 2020 / TA 2019	Muutos € TA 2020 ./. TA 2019	TS 2021	TS 2022
Toimintatuotot							
Myyntituotot							
Maksutuotot							
Tuet ja avustukset							
Muut toimintatuotot							
Toimintakulut							
Henkilöstökulut							
Palkat ja palkkiot							
Henkilöstösivukulut							
Palvelujen ostot							
Aineet, tarvikkeet							
Avustukset							
Muut toimintakulut							
Toimintakate							
Toimintakate €/asukas							

Kunnan strateginen painopiste / tavoite	Vastuualueen keskeiset tavoitteet (sisältää tavoitetason)	Mittari

VASTUUALUEEN palvelusuunnitelma

Vaikuttavuustavoitteet (sitovia valtuustoon nähden)		
Esim. hyvinvointipainopisteet, laatutavoitteet, saatavuus, riittävyys, asiakastyytyväisyys	Tavoite (sis. tavoitetason)	Mittari

Tuotantotavoitteet, kuten osallistujien määrät, palvelukertojen määrä					
	TP 2018	TA 2019	TA 2020	TS 2021	TS 2022